

Budsjett og økonomiplan 2024 - 2027

«Danse med
demografien»

Budsjett og økonomiplan 2024-2027

• Budsjettforutsetninger KST	20. Juni
• Statsbudsjettet 2024	6. Oktober
• Bakgrunnsmateriale budsjettsamling	10. oktober
• Politisk budsjettsamling	18.-19. oktober
 Rådmannens forslag – budsjett og økonomiplan	7. november
→ Spørsmål og svar	7.-17. november
→ Innstilling til formannskapet	28. november
→ Vedtak i kommunestyret	19. desember

Strategidokument

Kommuneplan 2017-2027

Samfunnsdel med arealstrategier

Byutvikling

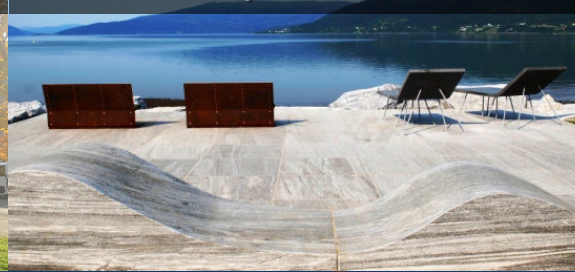
Kirkeakse

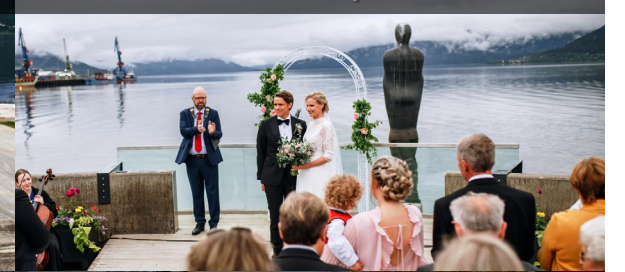
Meierikvartal

Sjøfront

Havmannplass

Nytorget

Jernbanepark

Talvikpark

Nordlandstorg

Planlegging

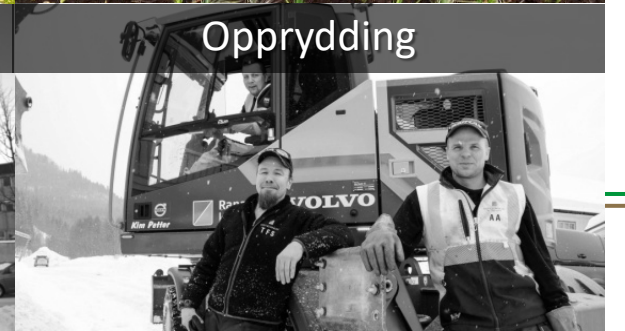
Prosjektering

Parkering

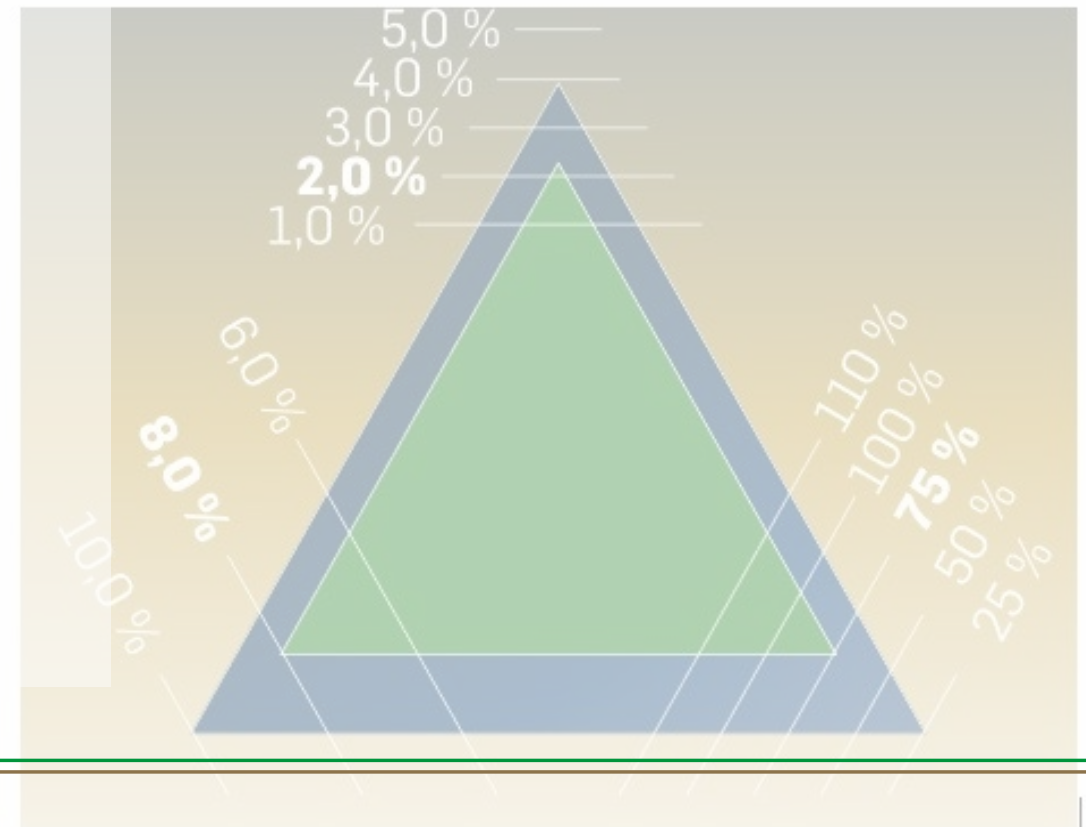
Opprydding

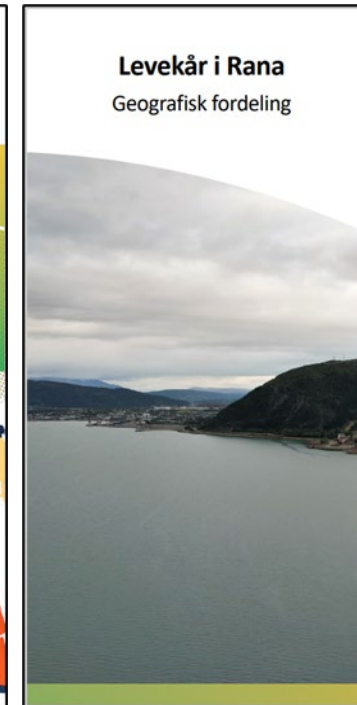
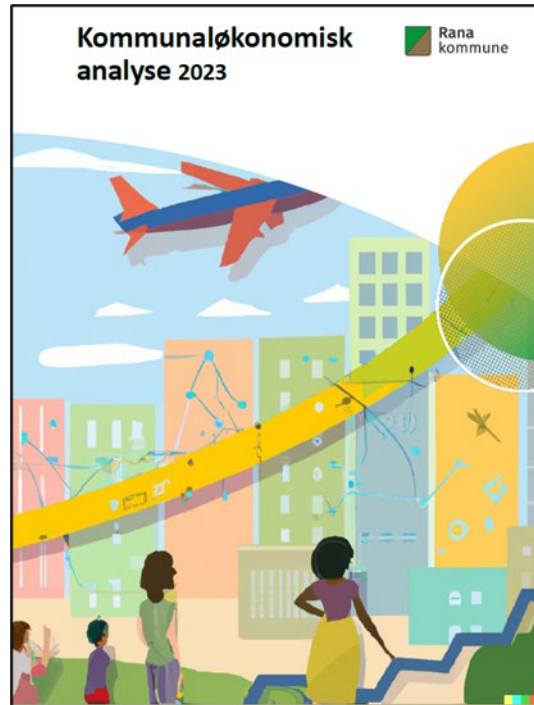
Rana-modellen

KOMMUNAL ØKONOMISK BÆREKRAFT

Sentrale underlagsdokumenter

Nord-Norges store utfordringer

«Økonomi- og demografiparadokset»

(Professor Kjell Arne Røvik)

«Generasjonsbalansen er ødelagt, og særlig i den norske periferien. Antall eldre eksploderer de neste 20 årene og setter hele velferdsstaten i spill»

(Professor Victor Normann, leder av regjeringens demografiutvalg)

«Politikere overbyr hverandre med løfter om ressurser til tjenesten, økte standarder, flere rettigheter og bedre kvalitet. De snakker sjelden om begrensninger og måtehold i tjenestene»

(Helsepersonellkommisjonen)

Status og bakteppe

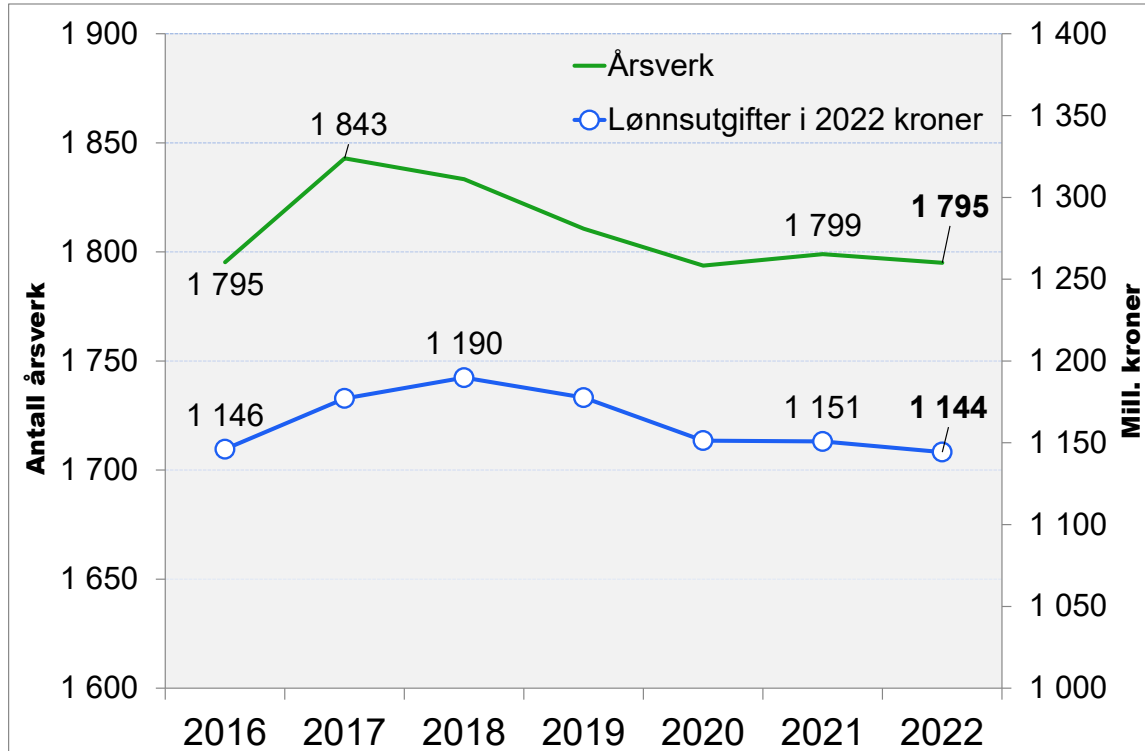
- Ingen befolkningsvekst
- Flere eldre, færre unge → ressursvridning
- Mindre handlingsrom
- Økende gjeldsgrad
- Svekket likviditet
- Økt rente, rekrutteringsutfordringer og prisvekst

Forutsetninger og innretningen i budsjett og økonomiplanen

- **Vi skal fortsette å levere gode tjenester**
 - på rett nivå til rett tid.
- **Økonomisk bærekraft – større handlingsrom**
 - ✓ Oppbygning av disposisjonsfond
 - ✓ Økt egenkapital til investeringer
- Legge til rette for økt bosetting av flyktninger
- Kommunens kjernetjenester skal prioriteres
- Helse og omsorg prioriteres

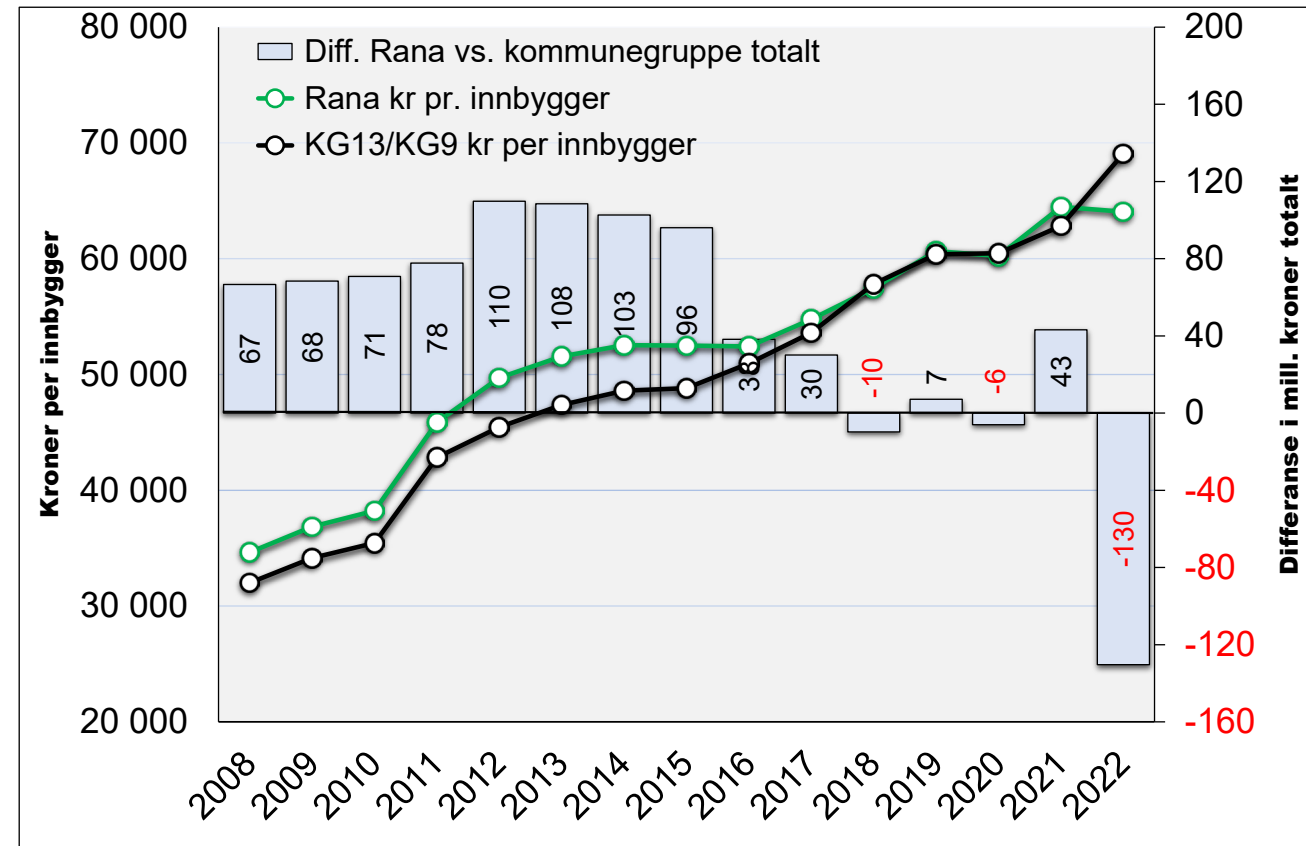
Kontroll på ressursbruken

Antall årsverk er på samme nivå som i 2016

Rana
kommune

Samlet ressursbruk - sammenlignet med kommunegruppe 9

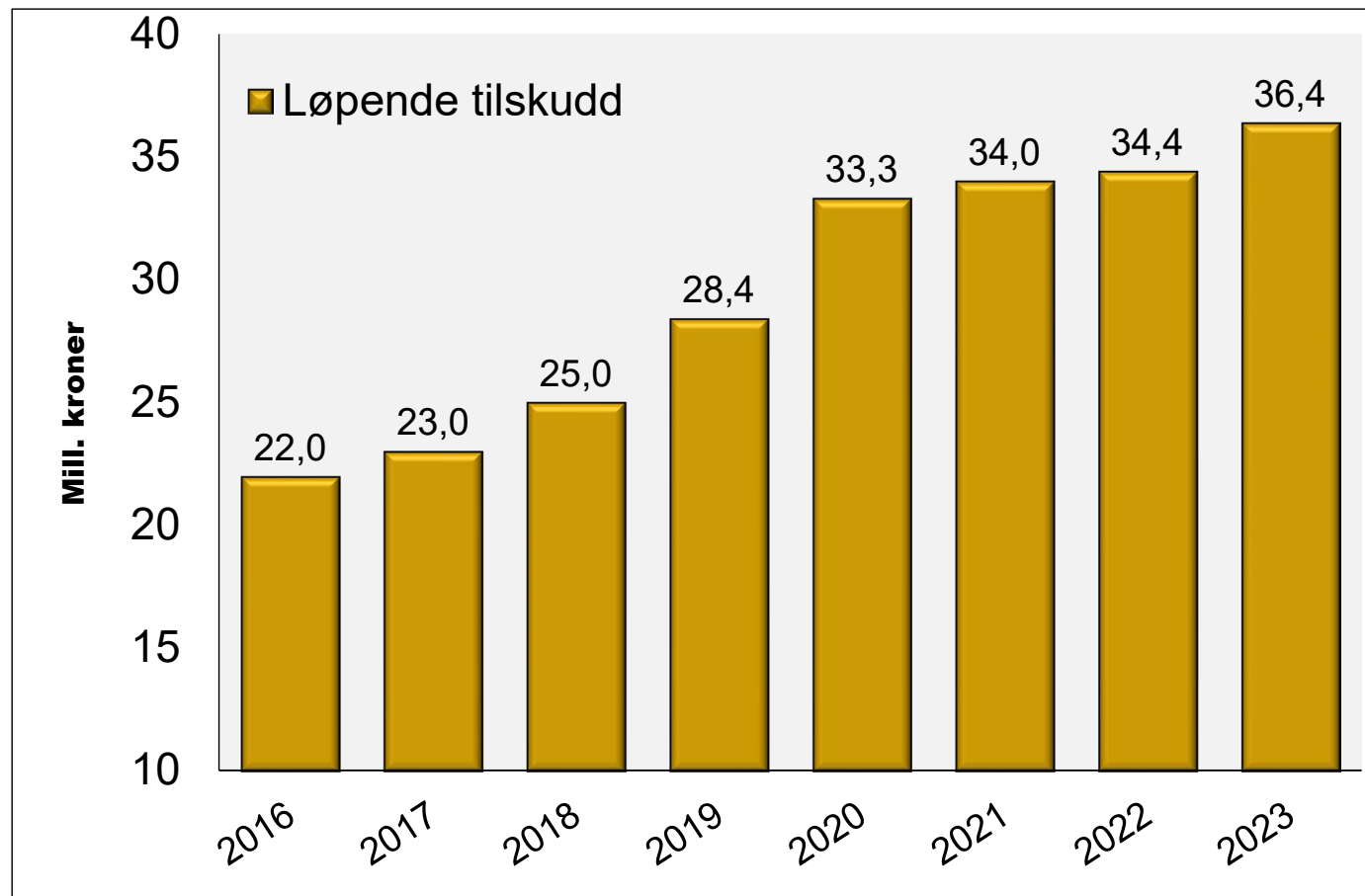

Kvaliteten øker

- **Kommuneindeksen 2023 - 16.plass** (2022: 84.plass)
 - Agenda Kaupang - Styring, kvalitet, effektivitet, finans og kostnader
- **Kommune NM 2023 (NHO) - 72. plass** (2022: 86.plass)
 - Attraktivitet og lokal vekstkraft basert på forhold ved næringsliv, arbeidsmarked, demografi, kompetanse, og kommunal økonomi.
- **Åpenhetsbarometeret 2023 – 86.plass** (2022: 315.plass)
- **Kommunebarometeret 2023 - 94.plass** (2022: 140.plass)

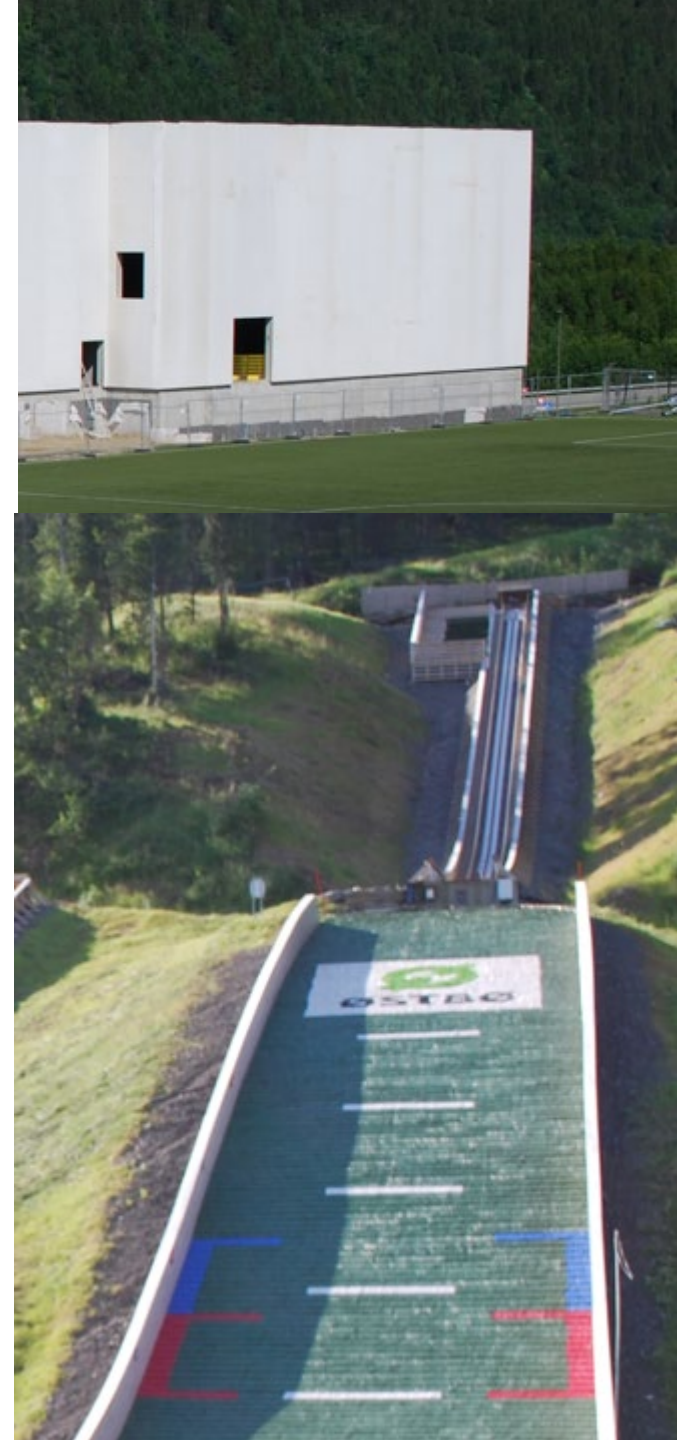
Økt eksternt engasjement

Rana
kommune

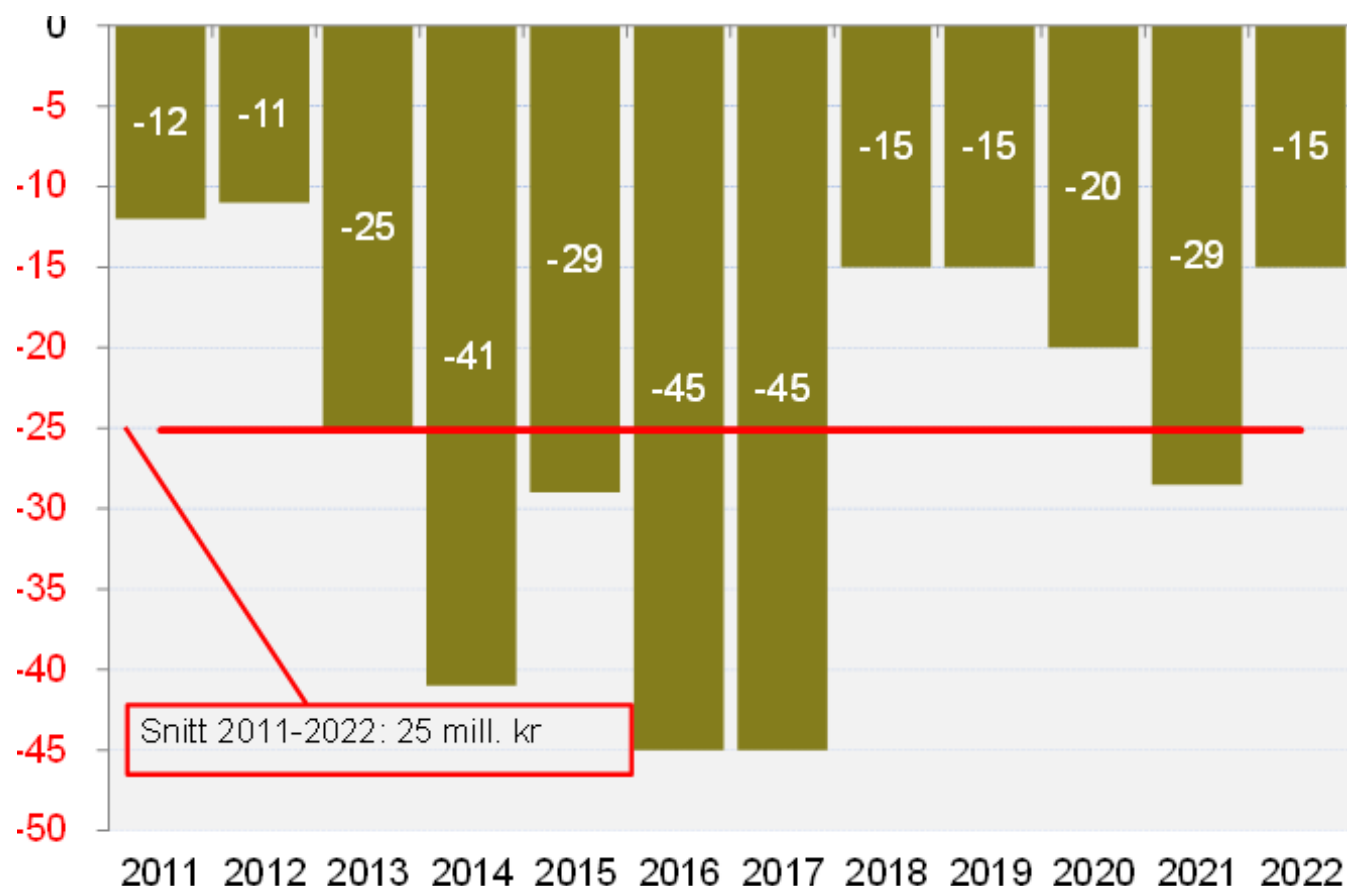
I tillegg:

- Forskutterte spillemidler **62,4 mill. kr**
- Investeringsstilskudd idrettsanlegg: **18,5 mill. kr**
- Husleie gymsaler: **6,0 mill. kr**

Måloppnåelse

- I perioden 2011 – 2022 har drifta omstilt for **339 mill. kr**
 - 32 mill. kr **over** omstillingsmålet
 - I snitt 25 mill. kr per år
- Omstillingstakten var størst i perioden 2014 - 2017 med i snitt 40 mill. kr pr år
- 2024 - 2027: 80 mill. kr
 - ✓ 20 mill. kr per år

Økt usikkerhet

- **Rana Byggdrift KF**

- Udekket merforbruk i 2022: 3,1 mill. kr
- Merforbruk per 2.tertial, ca. 9,0 mill. kr

- **Helse og omsorg**

- Merforbruk i 2022:
 - Dekkes inn i 2023 og 2024
- Ubalanse per 2.tertial

- **Forpliktelse til Avinor 66 mill. kr**

Befolkningsveksten lar vente på seg

2022

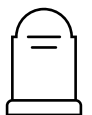
Fødte

231 personer

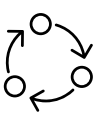
Døde

279 personer

Nettoflytting

-64 personer

**Befolknings
endring**

-112 personer

1.Halvår 2023

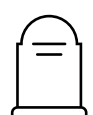
Fødte

118 personer

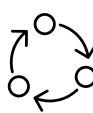
Døde

122 personer

Nettoflytting

-17 personer

**Befolknings
endring**

-21 personer

26 400

26 300

26 200

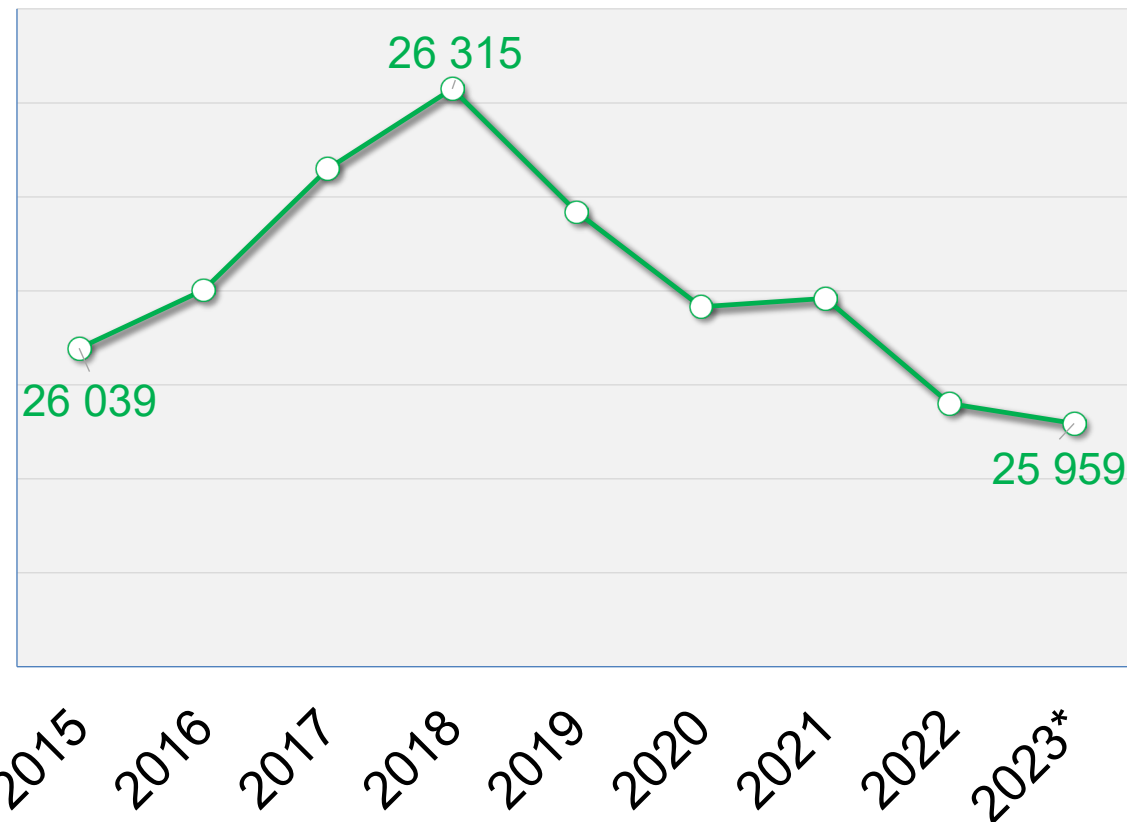
26 100

26 000

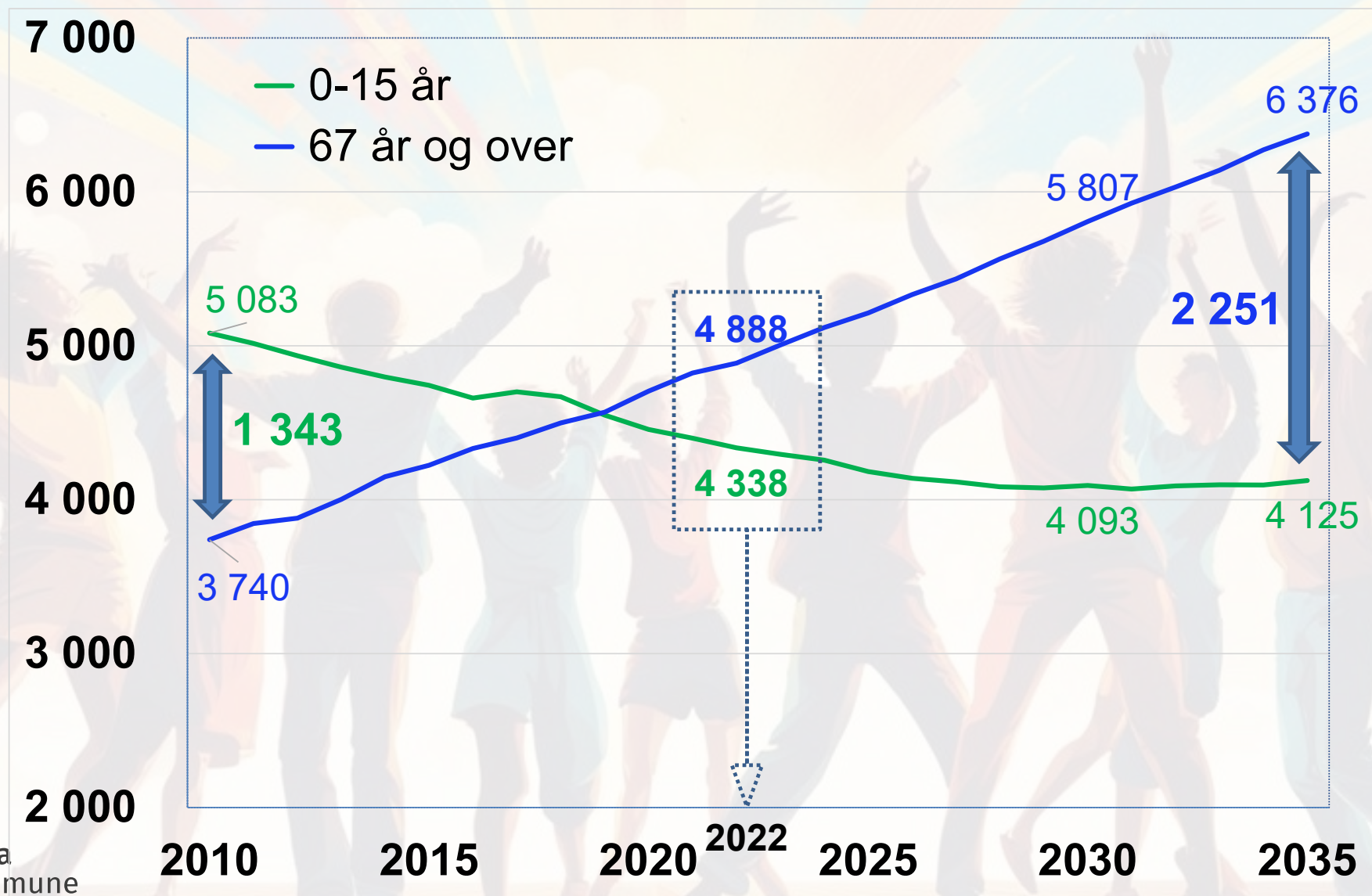
25 900

25 800

25 700

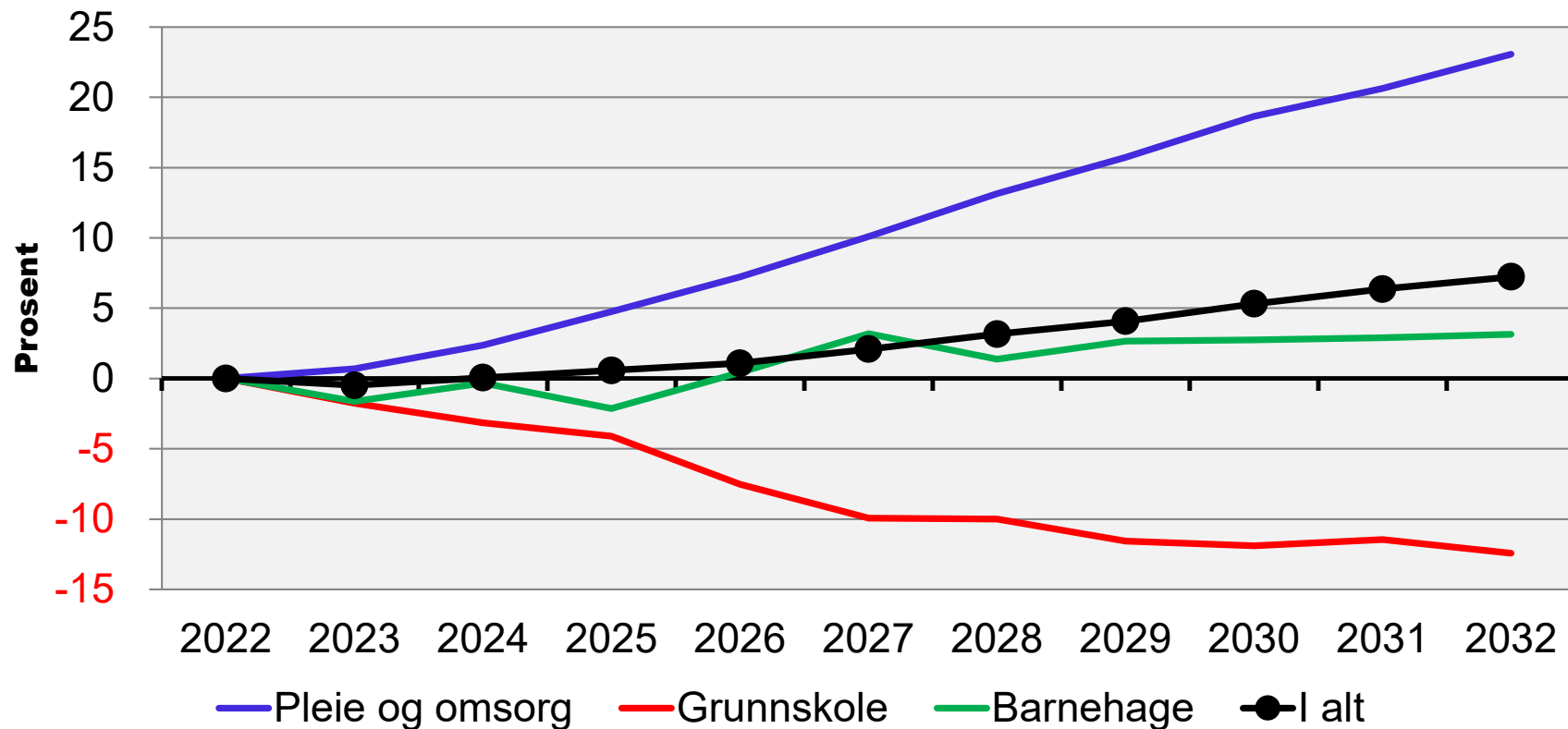
Færre barn og unge – flere eldre

Krever endret tjenesteleveranse

Endret utgiftsbehov demografi - Rana 2022 - 2032

(målt ved inngangen til det enkelte år)

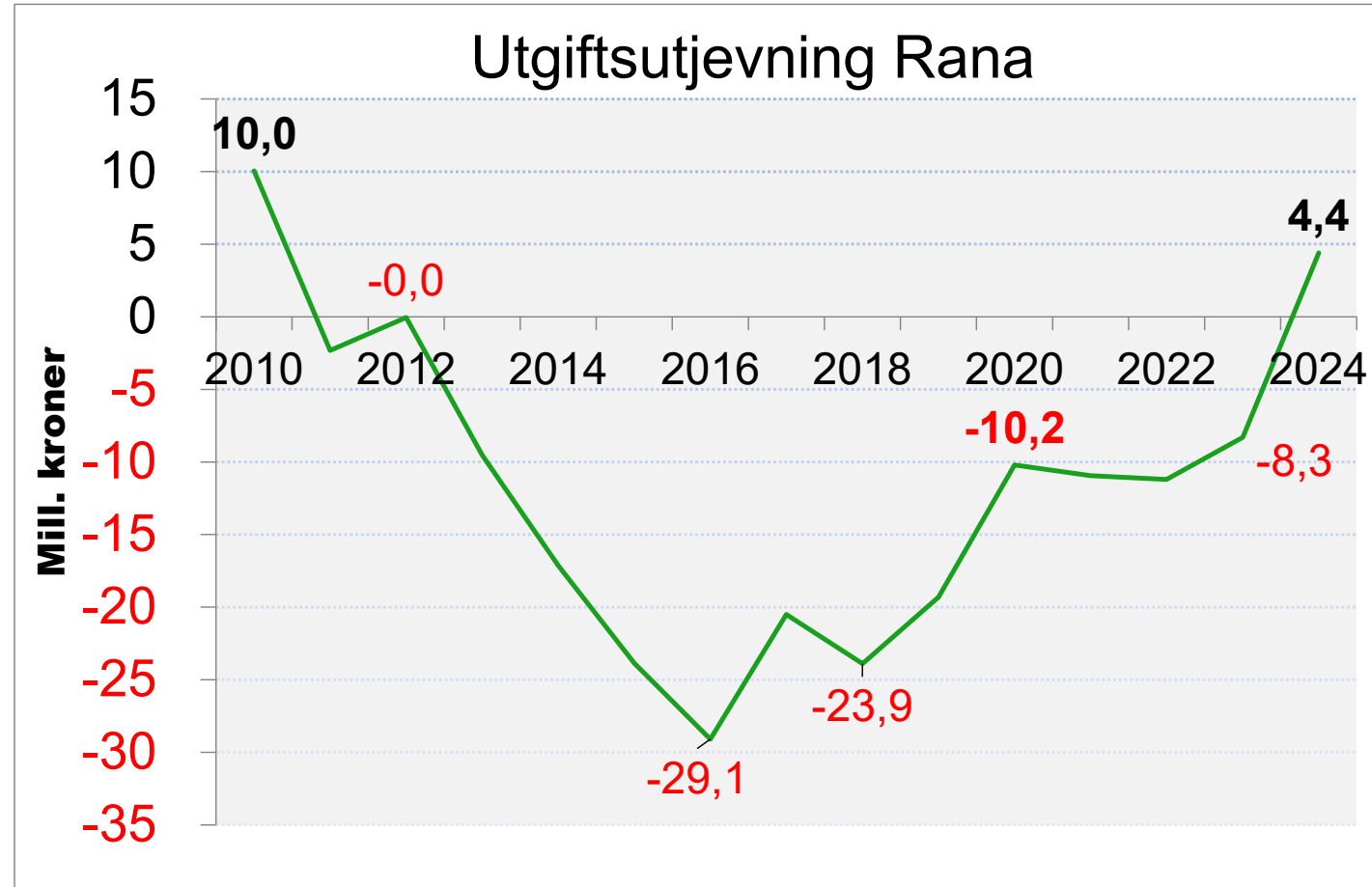
Anslag årlig endring i kommunens utgiftsbehov som følge av befolkningsendringer (tall i 1000 kroner)

(2022 kroner og endring fra 1.1.2022)			
Endring utgiftsbehov per 1.1	Pleie- og omsorg	Grunnskole	Barnehage
2023	5 285	-8 177	-4 112
2024	12 882	-6 456	3 274
2025	18 235	-4 467	-4 545
2026	18 836	-15 933	6 464
2027	21 946	-11 253	6 903
2028	23 334	-270	-4 536
2029	19 729	-7 288	3 241
2030	22 243	-1 618	221
2031	15 288	2 059	358
2032	18 519	-4 508	614
Sum 2023-2032	176 298	-57 912	7 882
Sum 2024-2027	71 899	-38 109	12 097

Inntektssystemet

- Rana kommune endres definisjon fra å være en lettdreven kommune i mange år, til igjen å bli en «tungdreven» kommune.
- Sist kommunen fikk tilførsel gjennom utgiftsutjevningen var i 2010.

Inntektssystemet

- **NB: Inntektssystemet gir NETTO utjevning**
- Inntektssystemet fra staten gir netto utjevning:
 - + Økt behov i pleie og omsorg
 - (**MINUS**) redusert behov blant barn og unge
 - = Rammeoverføringen fra staten
- Staten forutsetter at kommunen **flytter krone for krone** mellom tjenesteområdene ettersom behovet forandrer seg

Utgiftsutjevning 2024

	Antall Rana	Utgiftsbehovs indeks	+ / - utjevning	Andel utgiftsbehov	Endring fra 2023
Kriterie	25 947	Lands-gjennomsnitt = 100	(1000 kr)	‰	(1000 kr)
0-1 år	467	93 %	-721	4,3582	-3
2-5 år	931	87 %	-29 578	4,0924	-1 230
6-15 år	2 888	95 %	-20 363	4,4804	-3 359
16-22 år	2 092	97 %	-1 089	4,5793	-58
23-66 år	14 628	98 %	-3 700	4,6100	-436
67-79 år	3 485	113 %	13 572	5,3326	1 880
80-89 år	1 166	121 %	28 116	5,6805	3 786
over 90 år	290	134 %	22 944	6,2967	1 456
Øvrige kriterier i utgiftsutjevningen			-4 785		10 628
		100,3 %	4 396	4,7179	12 664

Trekk 0-66 år:
55,5 mill. kr

Tilførsel 67+:
64,6 mill. kr

Andel av befolkningen 471 % ‰

Andel utgiftsbehovsindeks 472 % ‰

Gjennomsnittlig beregnet utgiftsbehov i kr pr innbygger 2024:

Rana 65 062

Landet 64 893

Eiendomsskatt

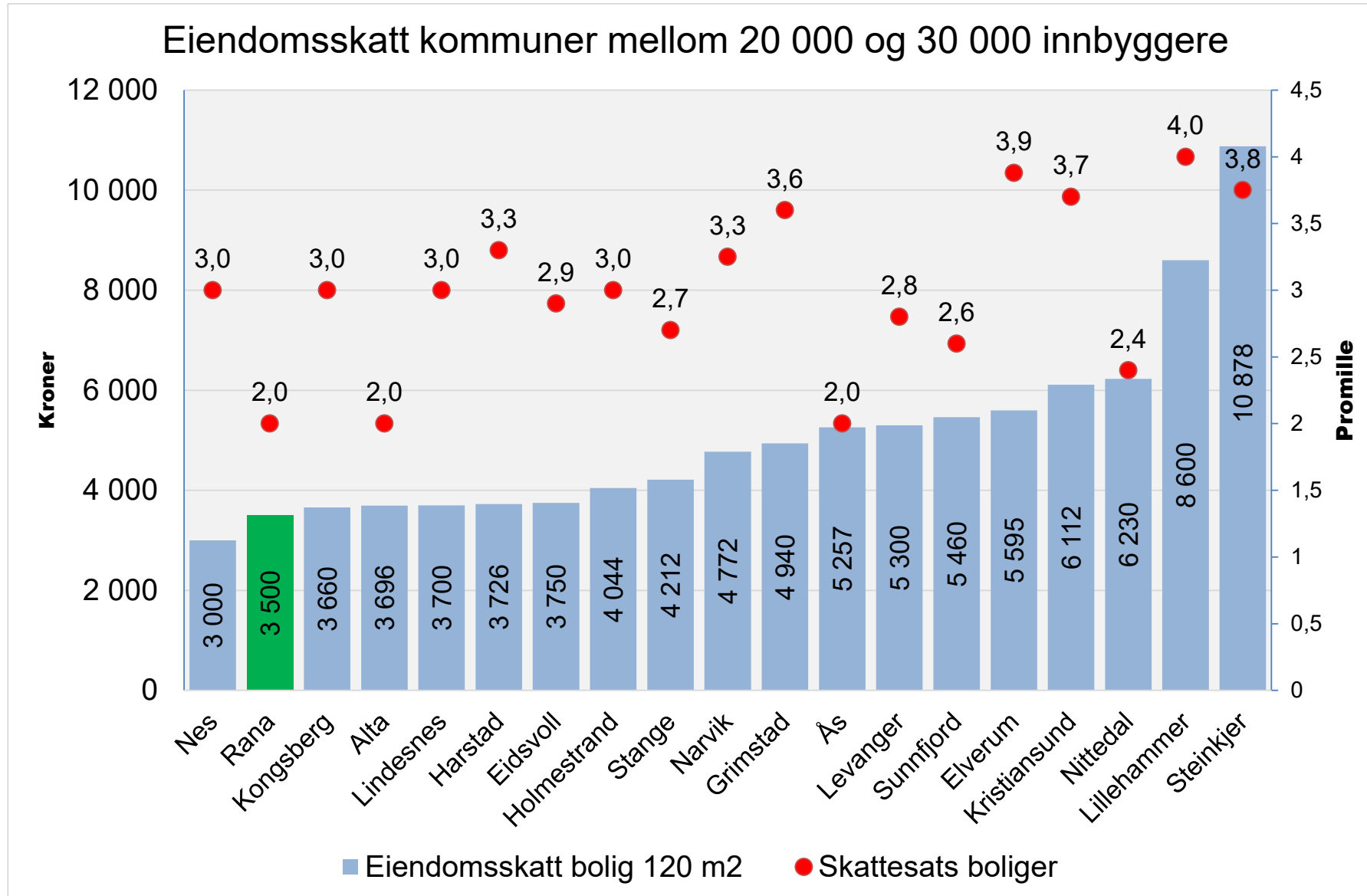

Eiendomsskatt – 2024 nivå

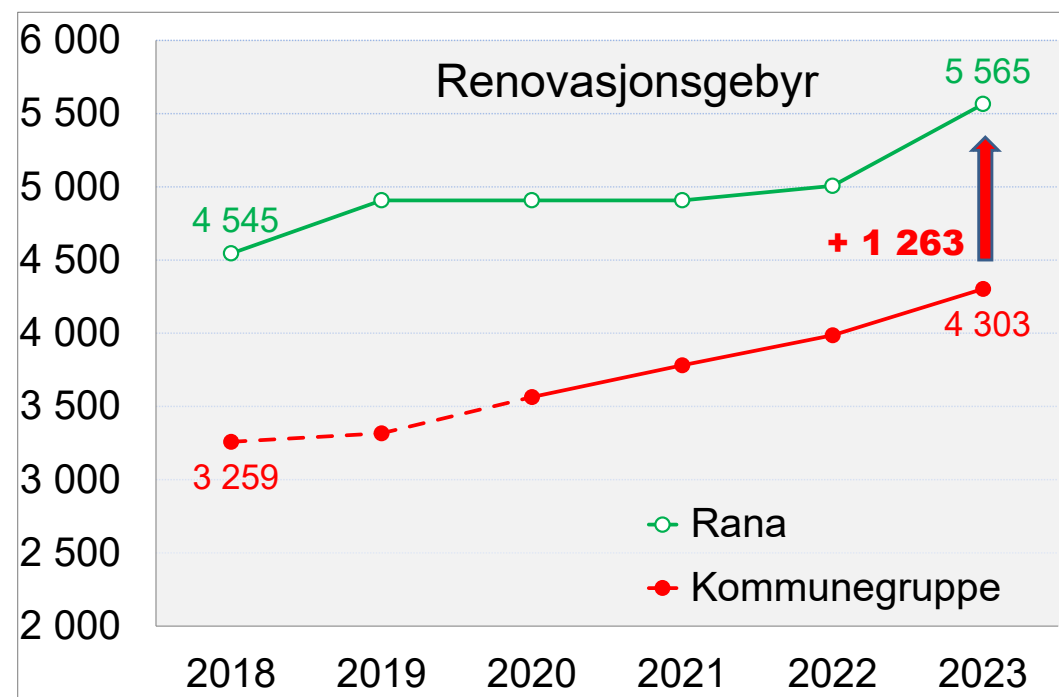
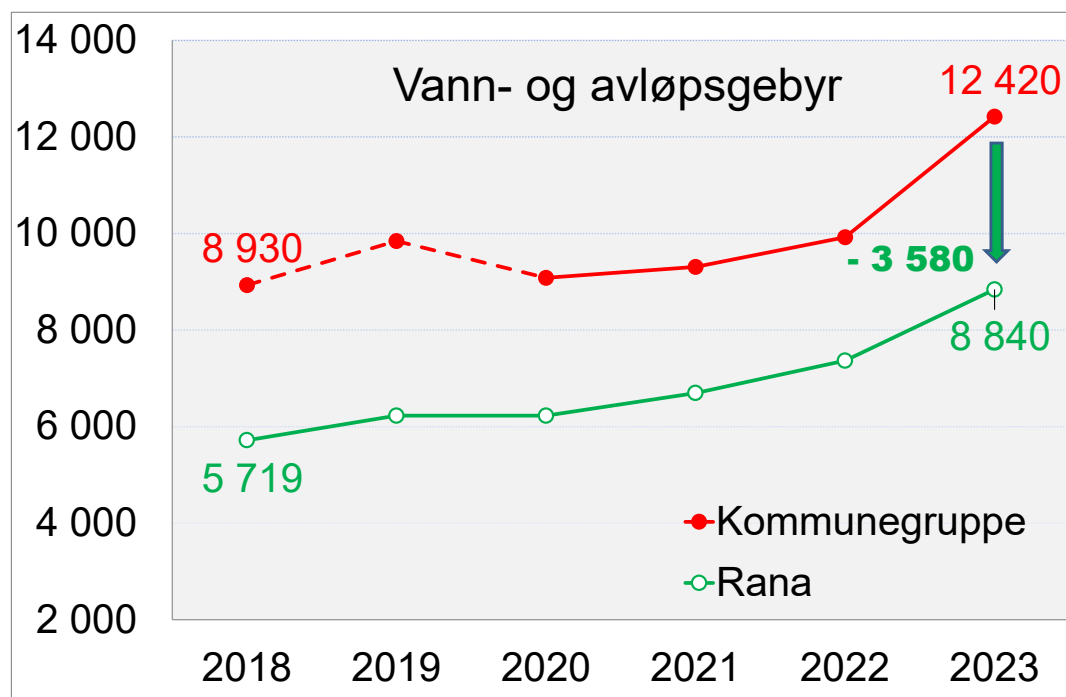
Bunnfradrag	0	50 000	100 000	200 000	300 000	400 000	500 000	600 000	700 000	800 000	900 000	1 000 000
Promille	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)	Skt.proveny (mill. kr)
1,0	22,73	22,20	21,67	20,61	19,55	18,49	17,43	16,37	15,31	14,25	13,18	12,12
Skatt pr boenhet	2 132	2 082	2 032	1 933	1 833	1 734	1 634	1 535	1 435	1 336	1 236	1 137
2,0	45,47	44,41	43,35	41,23	39,10	36,98	34,86	32,74	30,61	28,49	26,37	24,25
Skatt pr boenhet	4 263	4 164	4 064	3 865	3 666	3 467	3 268	3 069	2 870	2 671	2 472	2 273
2,5	56,84	55,51	54,18	51,53	48,88	46,23	43,57	40,92	38,27	35,62	32,96	30,31
Skatt pr boenhet	5 329	5 204	5 080	4 831	4 583	4 334	4 085	3 837	3 588	3 339	3 090	2 842
3,0	68,20	66,61	65,02	61,84	58,65	55,47	52,29	49,10	45,92	42,74	39,55	36,37
Skatt pr boenhet	6 395	6 245	6 096	5 798	5 499	5 201	4 902	4 604	4 305	4 007	3 709	3 410
3,5	79,57	77,72	75,86	72,14	68,43	64,72	61,00	57,29	53,58	49,86	46,15	42,43
Skatt pr boenhet	7 460	7 286	7 112	6 764	6 416	6 068	5 719	5 371	5 023	4 675	4 327	3 978
4,0	90,94	88,82	86,70	82,45	78,21	73,96	69,72	65,47	61,23	56,98	52,74	48,50
Skatt pr boenhet	8 526	8 327	8 128	7 730	7 332	6 934	6 536	6 138	5 741	5 343	4 945	4 547

Eiendomsskatt – 2023 nivå (KG 9)

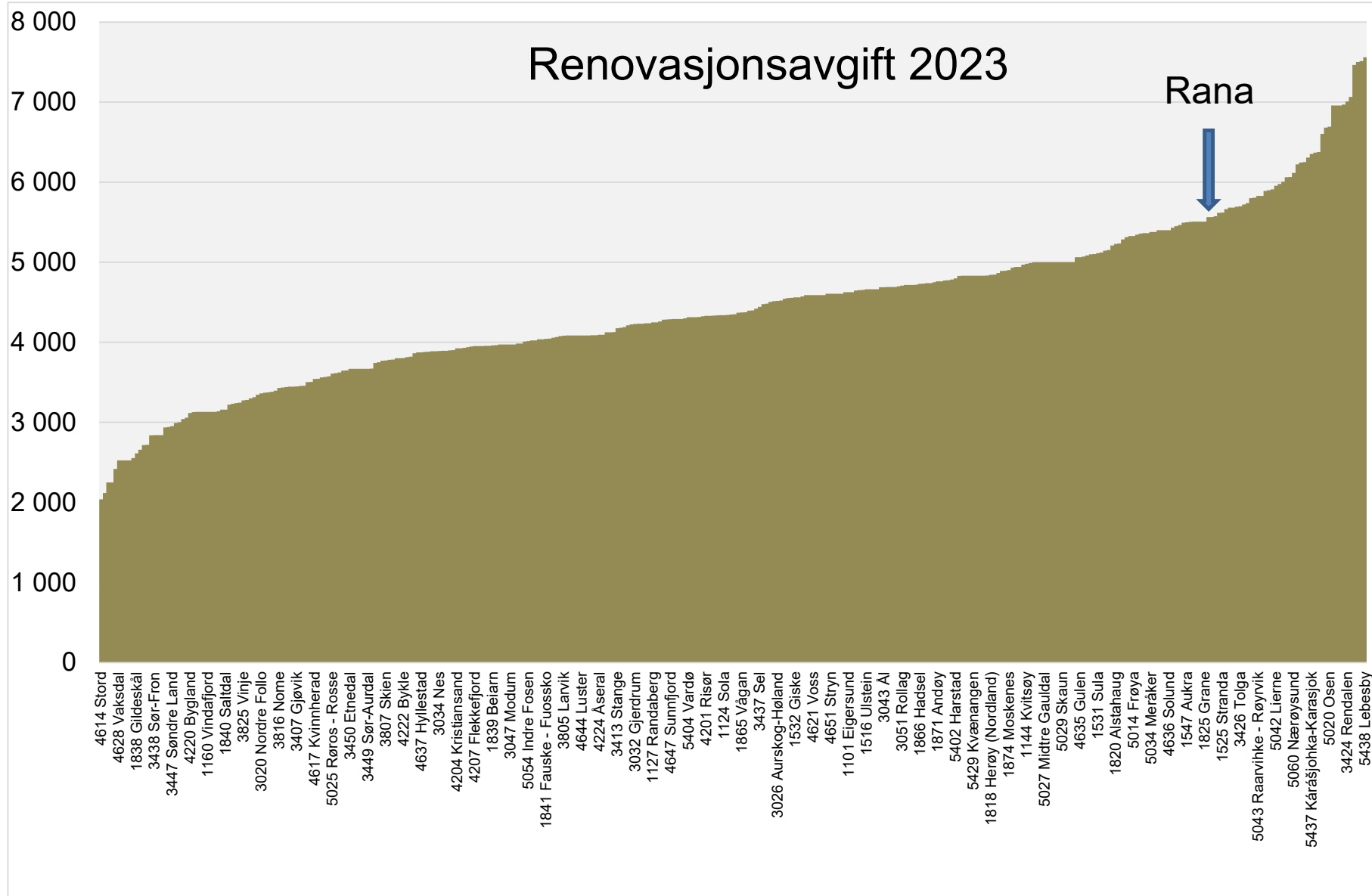
Kommunale gebyrer

- Renovasjonsgebyr: 12 prosent
- Vann- og avløpsgebyr: 7,5 prosent
- Plan, oppmåling, seksjonering og byggesak : 5,5 prosent
- Eiendomsskatt: 1,3 prosent

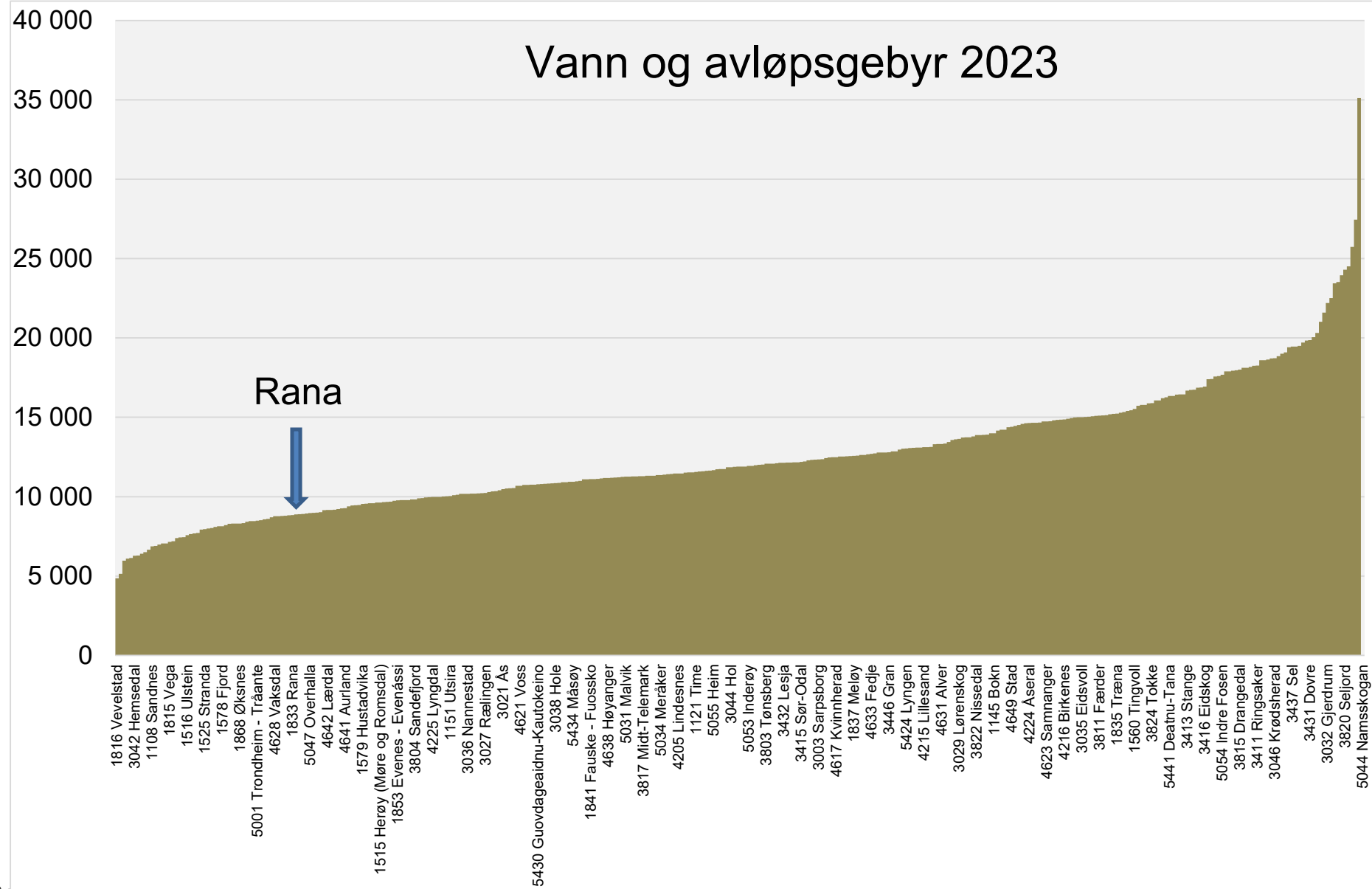
Renovasjonsavgift 2023

Rana

Rana
kommune

Vann og avløpsgebyr 2023

Statsbudsjettet 2024

 Rana
kommune

Budsjett 2024 økonomiplan 2024 - 2027

Økte utgifter og prioriteringer

- Lønns- og prisvekst 105 mill. kr
- Demografi og pensjon 26 mill. kr
- Finansutgifter 20 mill. kr
 - Økt festeavgift, kapitalkostnader og NDR
- Nye tiltak og behov drift 22 mill. kr
 - (Nye innmeldte behov 2024: 40 mill. kr)
- Prioriteringer i statsbudsjettet 11 mill. kr
- Økt bosetting av flyktninger 9 mill. kr
- Red. tilskudd ressurskrev. tjenester 8 mill. kr

➤ **Økte utgifter og prioriteringer 201 mill. kr**

Økte inntekter – reduserte utgifter

- Frie inntekter 125 mill. kr
 - Økte finansinntekter 47 mill. kr
 - Kraft, eiendomsskatt og integreringstilskudd
 - Rammereduksjoner drift 20 mill. kr
 - Stramt opplegg som krever at foreslåtte tiltak får effekt
 - Krever riktige prioriteringer og strukturgrep
 - Reduserte driftsutgifter 10 mill. kr
- **Totalt 201 mill. kr**

Handlingsreglene for økonomisk bærekraft - i ubalanse i 2024

<i>Måltall</i>	<i>Mål</i>	<i>2024</i>	<i>Avvik i %</i>	<i>Avvik i mill. kroner</i>
Netto driftsresultat	3,0 %	- 3,2 %	- 6,2 %	-158
Disposisjonsfond	8,0 %	15,0 %	7,0 %	178
Netto lånegjeld	75,0 %	97,4 %	-22,4 %	-567
Samlet bærekraftsavvik				-548

Sum rammetilpasning tjenester

Sektor	Budsjett 2023	Reduksjon 2024	Reduksjon 2025	Reduksjon 2026	Reduksjon 2027	Reduksjon i %
Støttetjeneste	120 696	-1 526	-2 544	-3 561	-4 578	-3,8 %
Oppvekst og kultur	605 757	-7 660	-12 766	-17 873	-22 979	-3,8 %
Helse og omsorg	666 545	-4 922	-14 870	-24 818	-34 766	-5,2 %
NAV kommune	44 750	-566	-943	-1 320	-1 698	-3,8 %
Tekniske tjenester	115 591	-3 776	-6 293	-8 811	-11 328	-9,8 %
Kirkelig fellesråd	16 025	-395	-658	-921	-1 184	-7,4 %
Rana Byggdrift KF	91 393	-1 155	-1 926	-2 696	-3 467	-3,8 %
Netto	1 660 757	-20 000	-40 000	-60 000	-80 000	-4,8 %

Omstilling og tjenesteleveranse

Hovedelementene i omstillingstiltakene handler i hovedsak om:

- ✓ Bruk av ny teknologi og digitalisering
- ✓ Dekningsgrad, omorganisering og økt egendrift.
- ✓ Struktur og samlokalisering
 - Arealoptimalisering og bedre utnyttelse av areal
 - En barnehage foreslås nedlagt
 - Skolestruktur - Skonseng skole foreslås nedlagt og ungdomsskoleelevene ved Storforshei overføres til Rana ungdomsskole.
- ✓ Prioritere lovpålagte oppgaver

Klimabudsjett

Klimabudsjett 2024-2027

Tiltak som reduserer klimagassutslipp innenfor Rana kommune

<i>Forslag til tiltak 2024</i>	<i>Kostnad 2024-2027</i>	<i>Finansiering</i>	<i>Ikke-kvantifisert effekt</i>	<i>Effekt [tonn CO² e]</i>
Sykkelparkering rådhuset	400	Klimafond		3,90
Renovering av garderober rådhuset	650	Klimafond	Lav	-
El-sykler i kommunens tjeneste	150	Klimafond	Lav	-
Tilrettelegge for overgang til elbiler på bydrift	2 500	Investering	Middels	-
Utskifting av kommunale biler til elbiler	-	Investering	Middels	-
Økt bruk av nettbaserte møter	-	Drift	Lav	-
Samkjøring på befaringer/tilsyn	-	Drift		< 3
Snarveiprojekt	200	Klimafond	Lav	-
Gang- og sykkelveier	88 000	Investering	Middels	-
Etablering av ladestasjoner på kommunale parkeringsplasser	-	Investering	Middels	-
Gratis buss til ungdom	-		Middels	-
Deltagelse i klimanettverk Nord-Norge	200	Drift	Ikke satt	-

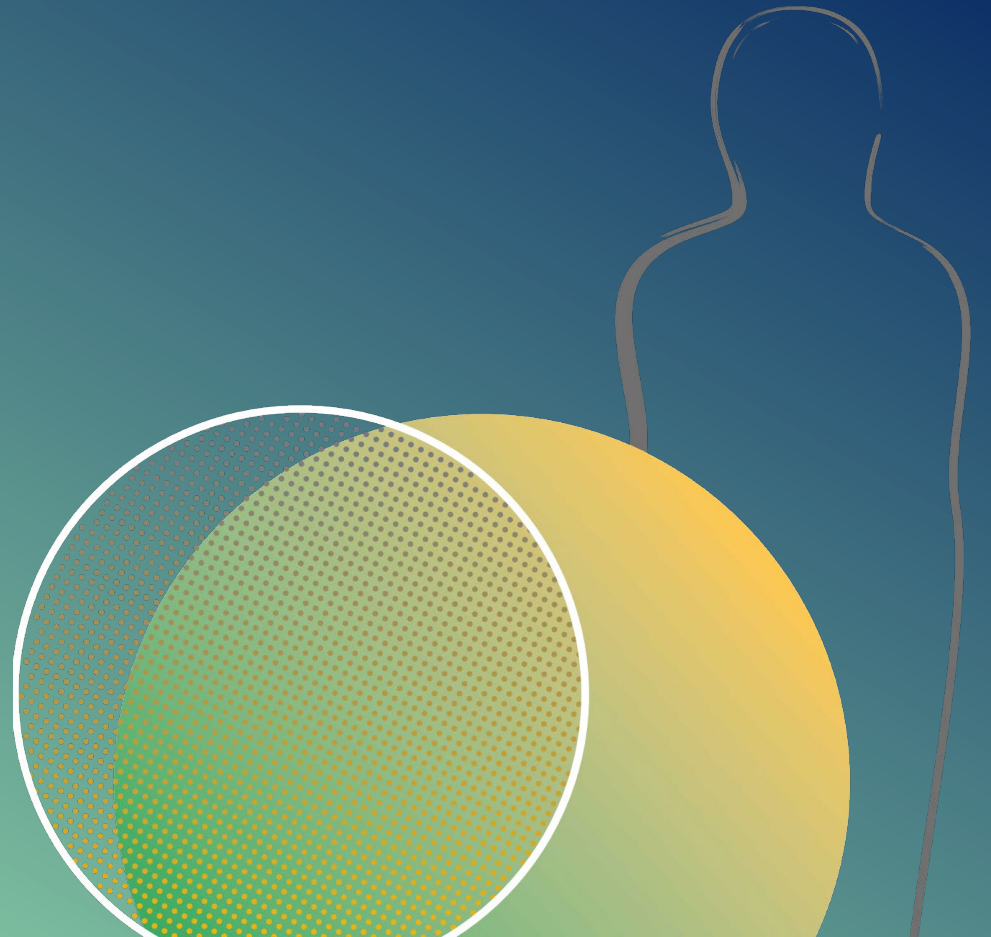
- I 2030 skal klimagassutslippene være redusert med 40 prosent sammenliknet med 2009.
- I 2050 skal Rana være et lavutslippssamfunn *)

*) 90 prosent kutt sammenliknet med 2009

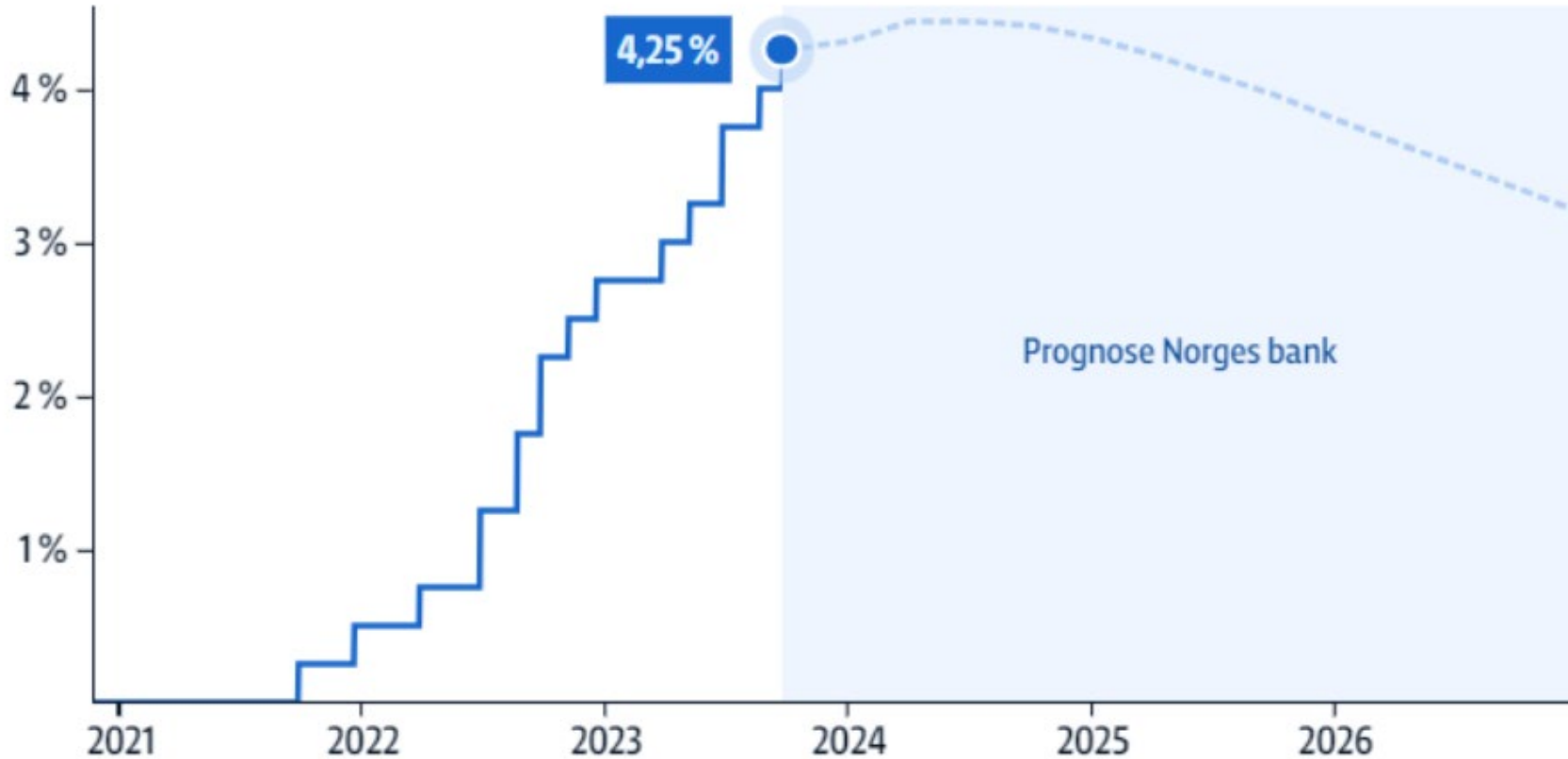

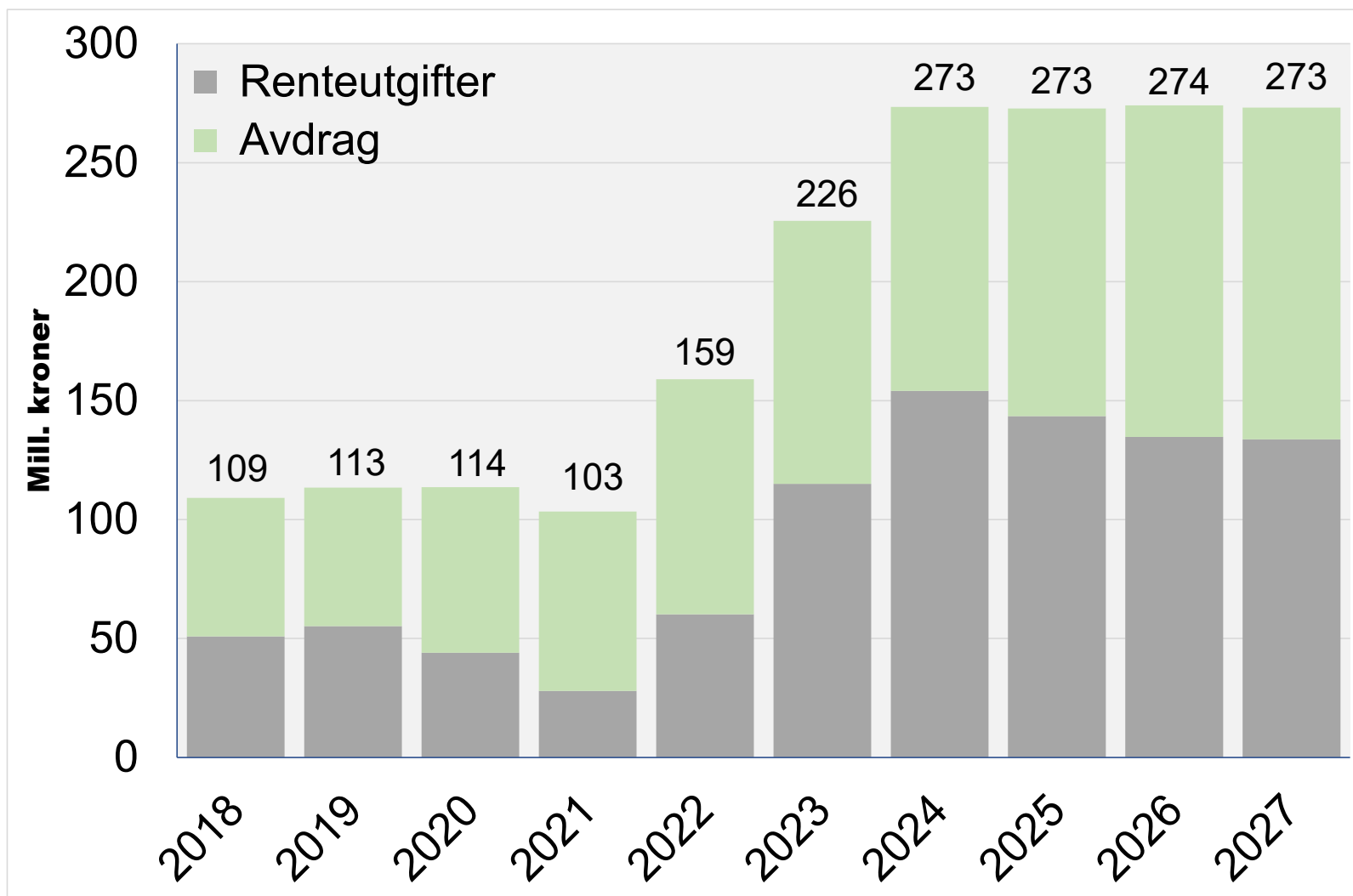
Investeringer

- **Kommunal gjeld er ikke annerledes enn privat gjeld
– den skal betales med renter og avdrag**

Økte renter og avdrag

Investeringsplan 2024-2027

- Vann og avløp 498 mill. kr
 - ✓ Renseanlegg, Brennåsen, ledningsnett mm.
- Helse og omsorg 257 mill. kr
- Kommunal infrastruktur mv. 231 mill. kr
 - ✓ Vei, IKT, brannbil, innløsning festetomter, sjøfronten
 - ✓ Krematorium og kjølerom
- Moheia bad 65 mill. kr
- Småinvesteringer og pensjonsinskudd 43 mill. kr
- Oppvekst og kultur 35 mill. kr
 - ✓ Foyerboliger og bokbuss
- Kirkelig fellesråd 29 mill. kr
 - ✓ Kirkegårdsutvidelse mm.

Totalt 1 158 mill. kr

Finansiering investeringer 2024-2027

- **Låneopptak:** **561 mill. kr**
 - Herav selvfinansierende lån: 483 mill. kr
- **Egenkapital:** **360 mill. kr**
 - Overført fra drift: 254 mill. kr
 - Fondsbruk: 106 mill. kr
- **Inntekter:** (tilskudd, mva. komp. mv.) **237 mill. kr**

Totalt 1 158 mill. kr

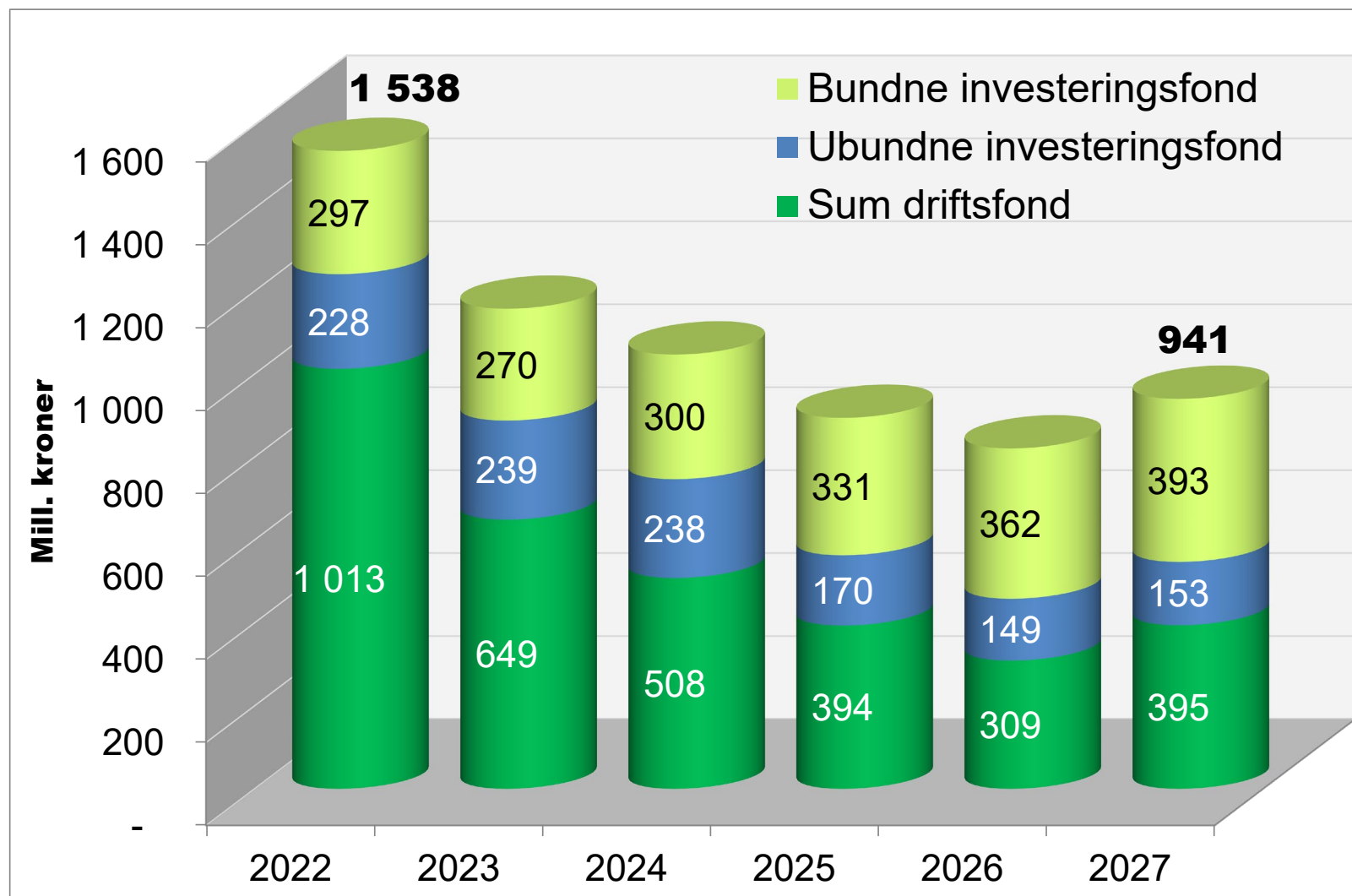
Låneopptak husbanken - startlån

- 2022: innvilget lån til 55 husholdninger
- Per 25.oktober 2023: Innvilget lån til 53 husholdninger.
 - 35 husholdninger på venteliste
- **Foreslått ramme 2024: 150 mill. kr**
- Tilskudd til etablering og tilpasning av bolig: 2,5 mill. kr

→ **Behovet er stort!**

Høy fondsbruk – lavere likviditet

Oppsummering

Oppsummering

- Rammereduksjoner på 20 – 80 mill. kr i perioden.
- Et stramt opplegg som krever at drifta leverer.
- Behov for å vri ressursene mot demografiske behov
- Nye tiltak styres av den demografiske utviklingen.
- Investeringsplanen strekkes ut over anbefalt nivå.

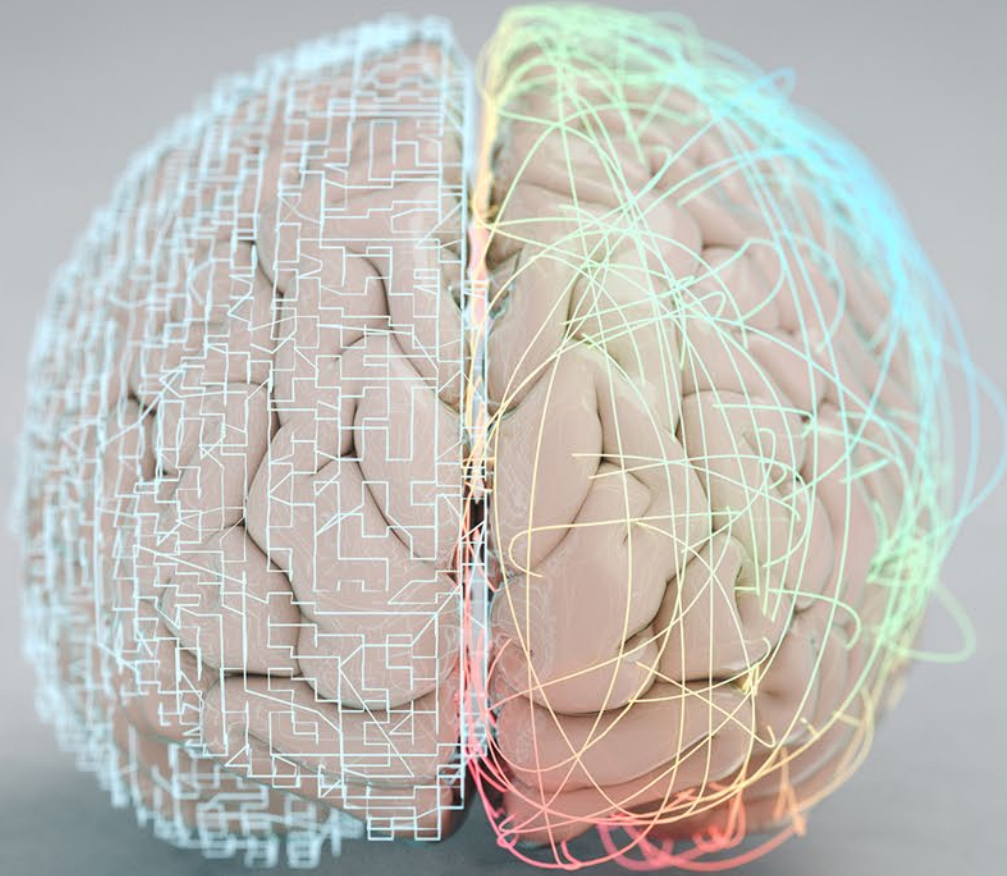
Takke ja til å danse med demografien

Økonomisk bærekraft 2027

<i>Måltall</i>	<i>Mål</i>	2027	<i>Avvik i %</i>	<i>Avvik i kr</i>	
Netto driftsresultat	3,0	5,8	2,8	72	●
Disposisjonsfond	8,0	11,6	3,6	94	●
Netto lånegjeld	75,0	92,3	17,3	-452	●
Samlet bærekraftavvik				-286	●

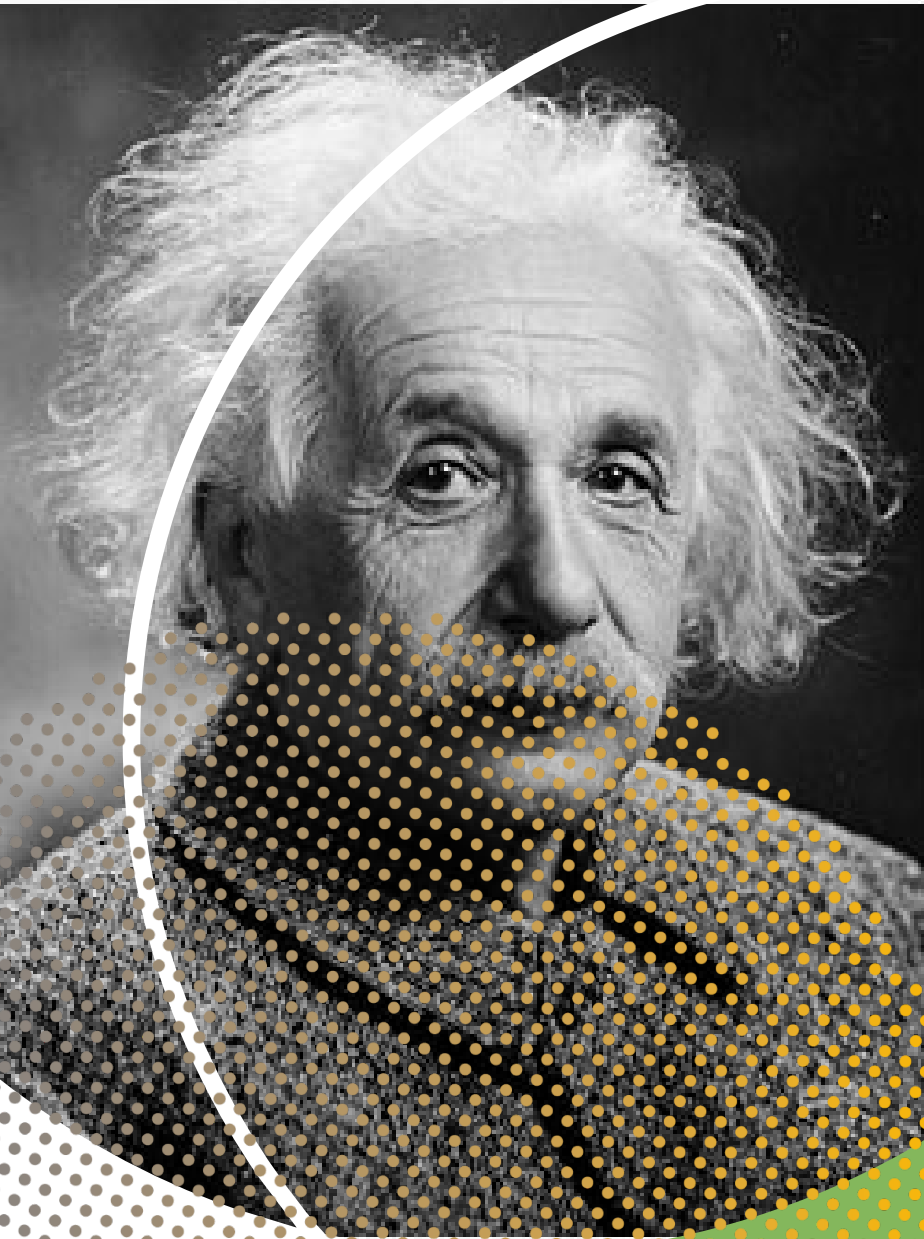
Budsjett og økonomiplan 2023-2026:

<i>Måltall</i>	<i>Mål</i>	2026	<i>Avvik i %</i>	<i>Avvik i kr</i>	
Netto driftsresultat	3,0	4,7	1,7	41	●
Disposisjonsfond	8,0	16,0	8,0	194	●
Netto lånegjeld	75,0	91,3	16,3	-397	●
Samlet bærekraftavvik				-161	●

***«The difficulty lies not so much in developing new ideas as
in escaping from old ones»***

Albert Einstein

**“Galskap er å gjøre det samme
igjen og igjen og forvente et
nytt resultat”**

Har Rana kommune finanspolitikere?

- Det er rådmannens plikt å ha en helhetlig tilnærming
- Hvilken rolle inntar Rana-politikerne?
 - Sektororientert?
 - Helhetsorientert?

